

In Nederlands natuurbeleid tellen slechts enkele soorten

De vogels doen het goed in het Drentse N2000-gebied Mantingerzand. Het aantal soorten is in de afgelopen 30 jaar fors toegenomen. Ook over het aantal soorten vlinders en libellen mag niet worden geklaagd. Wat heeft 30 jaar aan natuurontwikkeling opgeleverd aan biodiversiteit? Provincie Drenthe en Natuurmonumenten zeggen dat niet te weten. Het kost moeite en tijd om antwoorden te krijgen op vragen. Uiteindelijk blijkt dat slechts 11 soorten vogels ertoe doen, alsmede 12 soorten vlinders en 4 soorten libellen. De overige circa 200 soorten vogels, vlinders en libellen tellen niet mee. Niet de biodiversiteit in het veld bepaalt de natuurkwaliteit, maar slechts enkele gewenste soorten. En stikstofmodel Aerius.

Eind vorig jaar nam een groep boeren bij N2000-gebied Mantingerzand contact op met STAF. Zij wilden weten wat een kleine 30 jaar aan natuurontwikkeling heeft opgeleverd. De boeren hadden enkele weken eerder deelgenomen aan een excursie in 'hun' natuurgebied. Daar had Natuurmonumenten gesproken over de sterke afname van soorten. Sommige soorten planten en insecten zijn helemaal verdwenen, van andere is nog maar 25 procent over. Een van de boeren stelde daar de vraag wat het effect is geweest van het stoppen van enkele veehouders, jaren geleden. Natuurmonumenten bleef het antwoord schuldig. Ook de provincie wist het niet. STAF besloot op zoek te gaan naar het antwoord.

PLAN GOUDPLEVIER (1992)

Het Mantingerzand werd in 1921 aangekocht door Natuurmonumenten, toen nog 208 hectare groot. Vele jaren later, in 1992, lanceerde Natuurmonumenten plan Goud-

plevier, genoemd naar de vogel die er ooit broedde. Dit plan was erop gericht om een aanzienlijk deel van de heide en woeste gronden van weleer, terug te halen. Door aankoop en omvorming van landbouwgronden moest er weer een groot heideterrein ontstaan, van 1.100 hectare. In de afgelopen decennia werd een groot deel van het project gerealiseerd. Tot de terugkeer van de goudplevier, het ultieme doel, kwam het (nog) niet.

NATUURGEGEVENS NIET OPENBAAR

De Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrictlijn (1992) zijn door de Europese Unie opgesteld om de biologische biodiversiteit in Europa in stand te houden. Het gaat dan om de wilde flora en fauna en habitats (leefgebieden). Wat heeft 30 jaar aan natuurontwikkeling opgeleverd aan biodiversiteit in N2000 Mantingerzand? Volgens diverse stukken uit de beginjaren van plan Goudplevier zouden de soortenontwikkelingen in het gebied intensief worden geïnventariseerd. STAF wil inzage in die inven-

Bij N2000-gebied Mantingerzand werden enkele honderden hectares landbouwgrond omgezet in natuur. Boeren laten de redactie van STAF zien waar voorheen werd geboerd.

tarisaties. Enkele inventarisaties uit de beginjaren worden achterhaald, daarna is er weinig meer te vinden. Natuurmonumenten zegt niet over die inventarisaties te beschikken. Alle natuurgegevens worden opgeslagen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP). Hoewel Provincie Drenthe een deel van de inventarisaties heeft bekostigd, zegt ook zij niet te beschikken over de gegevens. Ook Provincie Drenthe stopt haar

natuurgegevens in de NDFP. Deze databank is echter niet toegankelijk voor publiek. Voor onderzoek en journalisten wordt een uitzondering gemaakt. Maar wel na goedkeuring van aanvrager en onderzoek, en onder de voorwaarde dat de gegevens niet worden gedeeld.

VOGELS, VLINDERS, LIBELLEN, KEVERS

STAF vraagt alle gegevens op van de vogels, vlinders, libellen en kevers

in Mantingerzand. Er wordt een grote hoeveelheid gegevens afgeleverd: bijna 50.000 waarnemingen. Die moeten door STAF zelf worden geanalyseerd. Waarom analyseert Provincie Drenthe deze gegevens eigenlijk niet?

Provincie Drenthe zegt de gegevens te gebruiken voor haar beheerplannen. Hierin vinden we echter informatie over slechts een handvol soorten. Het gaat om 11 soorten

vogels (van de circa 120 soorten die voorkomen in Mantingerzand) en 12 soorten vlinders (van in totaal 30 soorten). Tellen die andere soorten niet mee voor de biodiversiteit en het beleid? Dat blijkt niet het geval. Alleen gegevens van de gewenste soorten worden gebruikt voor het inschatten van de kwaliteit van het gebied. Dat is best vreemd. Want er staan ook soorten op het wensenlijstje van Mantingerzand, die er nooit

Het heideblauwtje is één van de relatief weinige soorten dagvlinders die meetelt voor het natuurbeleid in N2000-gebied Mantingerzand.

Foto: Shutterstock.

Natuurinventarisatie Korenburgerveen (Gld) niet gebruikt voor evaluatie Habitatrictlijn

Provincie Gelderland laat periodiek de soorten inventariseren in N2000-gebied Korenburgerveen. In 2019 vond de laatste vegetatiekartering plaats. Het gaat om ecologische studies die zeer vakkundig en gedetailleerd worden uitgevoerd. Wat opvalt, is dat het gaat om pure inventarisaties van soorten, zonder verdere conclusies of aanbevelingen.

Landbouworganisatie LTO liet de ecologische studies in Korenburgerveen zelf beoordelen door een ecooloog. Deze constateerde dat de natuur zich beter ontwikkelt dan op grond van het stikstofmodel was voorspeld. Het gaat goed met de biodiversiteit in Korenburgerveen. De Statenfracties van CDA en VVD stelden vragen over deze gunstige ontwikkeling. Provincie Gelderland liet daarop weten de natuurkarteringen nodig te hebben voor haar nieuwe habitattypenkaarten. Het is opvallend dat deze kostbare inventarisaties niet worden gebruikt voor de evaluatie van de biodiversiteits- en natuurdoelstellingen van de Habitatrictlijn.

werden gezien, zoals: aardbeivlinder, kleine heidevlinder en duimpieper.

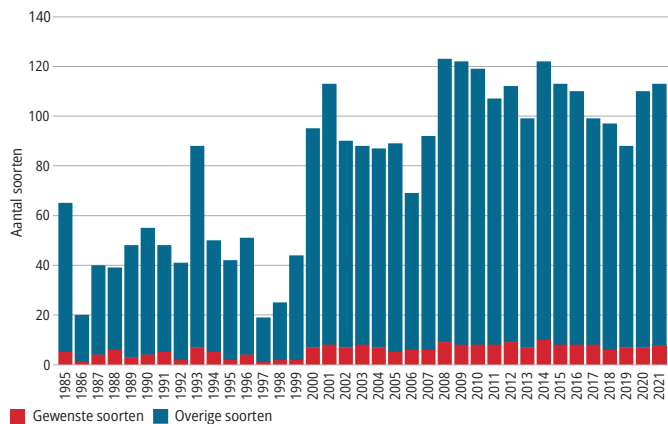
FORSE TOENAME VOGELSOORTEN

Uit de gegevens die STAF ontving van NDFD, blijkt dat het aantal vogelsoorten in Mantingerzand fors is toegenomen. Werden eind vorige eeuw rond 50 tot 60 verschillende soorten geteld, tegenwoordig is dat het dubbele (figuur 1). Hierbij wel de opmerking dat het aantal soorten dat is geteld, ook afhankelijk is van de intensiteit van de inventarisatie. Voor de dagvlinders is het aantal

soorten stabiel (figuur 2). Bij libellen en kevers hangt het aantal gevonden soorten af van de intensiteit waarmee naar deze insecten is gezocht. Wordt er intensief gespeurd, dan worden meer soorten gevonden.

Ook de gewenste soorten zitten in de lift. In de categorie vogels, staan er 11 soorten op het 'wenslijstje'. Hiervan werden voor 2000 jaarlijks 3 tot 4 soorten waargenomen. Na 2000 loopt dat aantal op naar 7 tot 8. Bij de vlinders zijn er 12 soorten die ertoe doen; jaarlijks worden hiervan rond 4 soorten gezien.

Figuur 1. Aantal waargenomen vogelsoorten in Mantingerzand tussen 1985 en 2020. Voor het stikstofbeleid tellen alleen de gewenste soorten mee. Bron: NDFD, 19/01/22.

Natuurmonumenten: Provincie bepaalt natuurdoelen

Natuurmonumenten zegt een goed beeld te hebben van de ontwikkeling van soorten en aantallen in haar natuurgebieden. "Daarvoor worden periodiek karteringen uitgevoerd. Deze moeten de effecten van beheer, maatregelen en invloed van milieu- en klimaatfactoren inzichtelijk maken."

De organisatie bevestigt dat het aantal vogelsoorten is toegenomen in Mantingerzand. "Met de inrichting van voormalige landbouwgrond tot natuur, is het leefgebied zowel in oppervlak als kwalitatief toegenomen." Volgens

Natuurmonumenten wordt de natuurkwaliteit enerzijds bepaald door het aantal soorten vogels, flora en fauna. En anderzijds door de omstandigheden die het mogelijk maken dat plant- en diersoorten over een langere periode de kans hebben zich te handhaven.

Wanneer gaat het goed met de natuur in Mantingerzand? Als de goudplevier terug is? Of als de biodiversiteit is verduubeld? "Provincie Drenthe is verantwoordelijk voor de instandhoudingsdoelen", stelt Natuurmonumenten. Hier gaan natuurorganisaties niet over.

NATUURKwaliteit INSCHATTEN

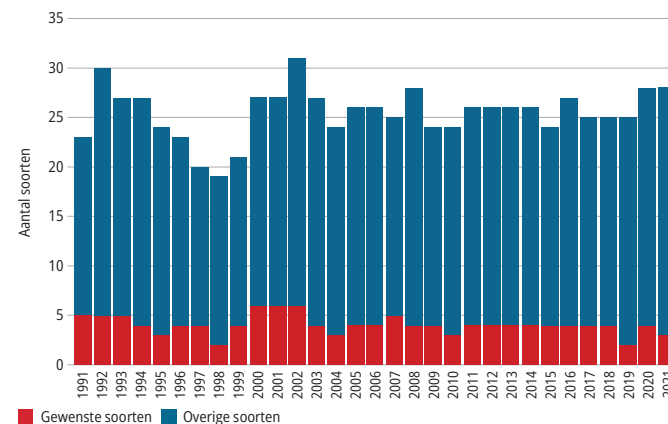
Hoe zit het nu met de natuurkwaliteit, oftewel de biodiversiteit, in Mantingerzand? Voldoet die aan de Habitat- en Vogelrichtlijn? De NDFD telt 150 miljoen natuurgegevens. Hiervan betreffen 5.471.281 waarnemingen provincie Drenthe; 112.438 waarnemingen vallen binnen de begrenzing van de N2000-gebieden Mantingerbos en Mantingerzand.

Deze gegevens zouden gebruikt kunnen worden voor de evaluatie van de Habitat- en Vogelrichtlijn.

Maar dat gebeurt niet. Het Natuurbeheerplan kijkt slechts naar de aanwezigheid van enkele gewenste soorten.

Daarnaast kijkt het Natuurbeheerplan naar de uitkomsten van stikstofmodel Aerijs. Die worden beschouwd als graadmeter voor de biodiversiteit. Voor Mantingerzand berekent Aerijs een matige tot sterke overbelasting met stikstof. Dit betekent dat het in dit gebied op papier (en dus voor het beleid) niet goed gaat met de soorten flora en fauna. ■

Figuur 2. Het aantal waargenomen soorten dagvlinders in Mantingerzand, tussen 1992 en 2021. Voor het stikstofbeleid tellen alleen de gewenste soorten mee. Bron: NDFD, 19/01/22.

Natuurgegevens provincies voorlopig niet publiekelijk

"Natuurgegevens worden conform interprovinciale afspraken opgeslagen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD)", aldus Henk Jumelet, gedeputeerde voor Provincie Drenthe. De NDFD bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. De gegevens brengen in beeld wat er bekend is over de verspreiding van planten- en diersoorten. Er zijn ruim 150 miljoen waarnemingen in de NDFD opgeslagen. De gegevens in de databank zijn niet vrij toegankelijk. "Begin 2021 is een start gemaakt van de transitie van de NDFD naar een open Natuurdatabank die voor iedereen toegankelijk is. De verwachting is dat deze 2024 / 2025 beschikbaar zal zijn voor publiek", aldus Jumelet.

Conclusies

1. Er worden veel gegevens verzameld over de biodiversiteit (soorten), maar het blijft vooral bij verzamelen en bewaren. De gegevens worden niet per natuurgebied geanalyseerd.
2. De natuurgegevens worden door provincies opgeslagen in de niet publiekelijke databank NDFD. Pas in 2024 of 2025 wordt die toegankelijk.
3. Korenburgerveen is een van de weinige N2000-gebieden, waarvan periodieke soortenrapportages beschikbaar zijn. Ook hier valt op: het blijft bij inventariseren. Aan de inventarisaties worden geen verdere conclusies verbonden voor het natuurbeleid.
4. Nederland heeft 150 miljoen natuurgegevens verzameld. Maar gebruikt deze niet voor evaluatie van de Habitat- en Vogelrichtlijn (biodiversiteit en natuurkwaliteit) in individuele N2000-gebieden. In plaats daarvan worden modelberekeningen gehanteerd.